

אך את זה לא תאכלו

שמיני יא, א.

מדוע דיני אכילת חיות ובהמות לא נאמרו מיד לאחרי מתן תורה

בפרשתנו^[1] נאמר: "וידבר ה' אל משה ואל אהרן גו' דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ גו' אך את זה לא תאכלו וגו'".

וצריך להבין: מדוע לא נאמרה פרשה זו – שדנה בדיני אכילת חיות ובהמות – מיד לאחרי "מתן תורה", הרי בעת "מתן תורה" נעשו בני ישראל לעם. ואז ניתנו להם דינים וציוויים מיוחדים (שבהם נבדלים הם מכל העמים אשר על פני האדמה), ואם כן, לכל לראש צריכים לומר להם דינים הקשורים עם עניני אכילה, מה מותר לאכול ומה אסור לאכול, שכן, ענין האכילה הוא דבר הכי רגיל מידי יום ביומו.

[מה שאין כן ענין השבת – פעם אחת בשבוע. תפילין – בבוקר דימי חול דוקא, ועל אחת כמה וכמה "כי תקנה עבד עברי"^[2] – הציווי הראשון שנאמר לאחרי מתן תורה – מציאות הכי רחוקה, שהרי קאי במכרוהו בית דין בגנבתו^[3], שענין זה שייך רק לאחרי כמה וכמה מאורעות בלתי רגילים: לכל לראש – עצם הגניבה, ואחר כך – צריכים לתפסו, ורק כאשר אין לו מה לשלם מוכרו בית דין בתור עבד עברי^[4]].

ואף על פי כן, נאמרה פרשה זו רק כאן, לאחר יום השמיני למילואים, כמעט שנה שלימה לאחר מתן תורה (כי הקמת המשכן היתה בראש חודש ניסן. ומתן תורה היה בחודש סיון שלפניו)!

לכאורה, היה מקום לתרץ ש"אין מוקדם ומאוחר בתורה" [5], היינו, שפרשה זו נאמרה אמנם מיד לאחר מתן תורה, ורק נכתבה כאן. אבל – רש"י עצמו שולל תירוץ זה, שהרי פירש (בפסוק "דברו אל בני ישראל") "את כולם השוה להיות שלוחים בדבור זה, לפי שהושוו בדמימה וקבלו עליהם גזירת המקום באהבה". היינו, שדיבור זה נאמר רק לאחר המאורע דמיתת שני בני אהרן, שאז "הושוו בדמימה כו", ובתור שכר לזה – "את כולם השוה להיות שלוחים בדיבור זה" ("זאת החיה אשר תאכלו וגו").

ואם כן, תמוה ביותר: היתכן שעבר זמן רב כל כך מאז מתן תורה, עם כמה וכמה ציוויים ומאורעות, כולל הציווי דנדבת המשכן והקמתו – ובמשך כל הזמן לא נאמר לבני ישראל ציווי בקשר לעניין של אכילה (מה מותר לאכול ומה אסור לאכול), דבר הנוגע ומוכרח לחיי יום-יום גם בדור ההוא, דור המדבר!?

...הביאור בפירוש רש"י: מה שלא נצטוו ישראל על האיסור דאכילת חיות ובהמות שאינם טהורות מיד לאחר מתן תורה – אפשר לתרץ בפשטות, שבתקופה זו לא היה ענין זה נוגע למעשה בפועל:

במשך כל התקופה הסמוכה למתן תורה – חנו ישראל בסביבות הר סיני, כלומר, במדבר סיני (עד לשנה הבאה [6]). ומכיון שבמקום מדבר אינם בנמצא כלל בעלי-חיים כגון: גמל, שפן וארנבת, וכן עופות, כמו "נשר" וכיוצא בזה, ועל אחת כמה וכמה "כל אשר במים" – אין צורך להזהיר מיד על איסור אכילתם, מכיון שבלאו הכי לא היתה קיימת אפשרות כלל לאכלם.

ובנוגע ל"נחש" (כל הולך על גחון [7]) שנמצא "במדבר" [וכמו שכתוב [8] "המוליכך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב גו"] – הרי הבן חמש למקרא יודע שבצאתם ממצרים הלך לפניהם "עמוד ענן" שתפקידו היה "לנחותם הדרך" [9], וכן להרוג נחשים ועקרבים [10]. וכפי שיודע הבן חמש למקרא אודות קיום מצות סוכה "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" [11], ובוודאי הסביר לו אביו שהכוונה ל"ענני כבוד" שהקיפו את מחנה בני ישראל [12], ומכיון שכן, מבין בפשטות שבשטח דמחנה ישראל לא היו בנמצא נחשים ועקרבים.

ולכן, לכל לראש באו ענינים שהזמן גרמא – נדבת המשכן והקמתו כו', ורק אחר כך נצטוו על איסור אכילת חיות ובהמות שאינם טהורות, דבר שיהיה נוגע לפועל בזמן שלאחרי זה – כאשר יתקרבו למקום ישוב, לארץ סיחון ועוג, וכיוצא בזה. שאז תהיה באפשרותם לקנות מתגרי אומות העולם, וכיוצא בזה.

קטע משיחת ש"פ שמיני, בלתי מוגה

תו"מ ה'תשד"מ ח"ב ע' 1315

- [1] שמיני יא, א ואילך.
- [2] שמות כא, ב.
- [3] פרש"י על הפסוק
- [4] ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 255 ואילך.
- [5] פרש"י צו ח, ב. ועוד.
- [6] ראה פרש"י בהעלותך י, יא.
- [7] פרשתנו יא, מב. ובפרש"י.
- [8] דברים ח, טו.
- [9] שמות יג, כא.
- [10] פרש"י בהעלותך שם, לד.
- [11] ויקרא כג, מג.
- [12] פרש"י על הפסוק.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה